

Slovenski dom

Štev. 124

V Ljubljani, v torek, 1. junija 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Bollettino n. 1101

16 velivoli nemici abbattuti

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Formazioni aeree nemiche sganciavano ieri numerose bombe sulla città di Napoli che ha subito la 70. incursione, su località della Sardegna e delle provincie di Foggia, Bari e Potenza.

Notevoli danni ad edifici pubblici e privati in Napoli, dove sei quadrimotori venivano abbattuti: tre dalla nostra caccia, uno da quella germanica e due dalle artiglierie contraeree.

In azioni condotte contro l'isola di Pantelleria l'avversario perdeva altri nove apparecchi colpiti dalle batterie della difesa, un altro precipitava in mare ad opera dei nostri cacciatori.

Nelle incursioni segnalate nel bollettino odierno si deplorano le seguenti vittime nella popolazione: 58 morti e 351 feriti a Napoli, 5 morti e 10 feriti complessivamente nelle varie località della Sardegna. In seguito alla rimozione delle macerie e al decesso di alcuni feriti gravi le vittime dell'incursione nemica su Civitavecchia sono salite a 295.

Vojno poročilo št. 1101

16 nasprotnikovih letal sestreljenih

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1101 pravi:

Nasprotnikovi letalski oddelki so včeraj metali številne bombe na mesto Napoli, ki je doživelo 70. letalski napad, na kraje po Sardiniji in v pokrajinah Foggia, Bari in Potenza. Znata je škoda na javnih in zasebnih poslopjih v Napoli, kjer je bilo sestreljenih 6 štirimotornikov: trije po naših lovcih, eno po nemških lovcih, 2 pa po protiletalskem topništvu.

V nastopih zoper otok Pantellerio je nasprotnik izgubil drugih devet strojev, ki jih je zadelo obrambno topništvo. Še eno letalo pa je tresčilo v morje po zaslugi naših lovcov.

Pri napadih, ki jih omenja današnje uradno vojno poročilo, so bile med prebivalstvom naslednje žrtve: 58 mrtvih in 351 ranjenih v Napoli, vsega 5 mrtvih in 10 ranjenih po raznih krajih na Sardiniji. Zaradi odstranitve ruševin in zaradi smrti nekaterih hudo ranjenih je število žrtev nasprotnikovega napada na Civitavecchia naraslo na 295.

Mesto Livorno je z junaškim duhom in požrtvovalnostjo prestalo ameriški divjaški napad

Livorno, 1. junija. s. Po strahovalnem napadu, ki so ga vprizorili ameriški bombniki, prehaja življenje v Livornu spet v običajni tir. Zdej odstranjujejo razvaline, popravljajo vode in prevozniška služba se obnavlja. Pri tem ognjevitim delu in v goreči želji, dati mestu spet navadno lice, sodeluje vse prebivalstvo brez razlike v družabnem sloju in poklicu. To je najboljši dokaz, ki znova kaže, da ima prebivalstvo obmorskega mesta v sebi moralni zaklad, ki nima primere. Pripravljeno je sprejeti sovražnikovo ofenzivo, kjer koli bi se le dalo misliti, da je nasprotnik vzel na piko kak vojaški cilj. Prebivalstvo kljub prejšnjim primerom ni mislilo, da bodo ameriški letalci vprizorili proti mestu pravi strahovalni napad. Vendar pa je Livorno pretrpel, da, celo premagal trdo preskušnjo z možatim duhom.

Napad je bil vprizorjen v dveh zaporednih valovih. Prvi val letal, ki so se prikazala na nebu ob 11.30, se je omejil le na to, da je vrgele bombe na pristaniški pas. Šest in dvajset letal se je približalo na majhno razdaljo, nato pa so se v strahu pred silnim odgovorom obrambe hitro oddaljila, da bi se rešila. Naslednji val nasprotnikovih letal, ki ga je sestavljalo 40 bombnikov, pa se je spustil naravnost nad mesto, ne da bi morda skušal poiskati kak vojaški cilj in ga potem zadeti. Letala so vrgla bombe in takoj nato spet odletela. Napadalcem so torej uporabljali naslednji način: dočim je prvi val, ki je prišel od zahoda, z morske strani, zavil, da bi preletel in zadel morda kakšne pomorske naprave, je drugi val letal, po številu močnejši, prišel iz iste smeri ter napadel mesto od zahoda proti severovzhodu. Točka, po kateri so se sovražni letalci ravnali pri tem napadu, je bilo središče mesta. In res so bombe padle vzporedno z glavnimi cestami tja do trga. Lahko se reče tole: medtem ko je prvi napad imel — recimo — vojaški značaj, je bil drugi očito strahovalen. Prvi napad, ki je bil vprizorjen z dosti manjšim številom letal, je imel namen ne samo ustvariti izgovor za drugi napad, temveč tudi osredotočiti vso protiletalsko obrambo na pristaniški del mesta ter zagotoviti nekako varnost za 40 letal, ki naj bi takoj nato vprizorila pravi, to je strahovalni napad. Očitno je nasprotnikova taktika čedalje bolj prevejana po svoji nesramnosti. Tudi v Livornu je sovražnik pri svojem besnem napadu razdeljeval cerkve, bolnišnice in sirotišnice. To so celo tisti cilji, ki so največ trpeli pri napadu. Duhovnik, menihi in otroci so žrtvovali svoje življenje. To je bil res strahoten prizor, ki bi ganil duha vsakega naroda. Ljudstvo iz Livorna je stisnilo zobe. Potem ko se je na vse načine izkazalo pri odkopavju pokopanih, se je vrnilo na domove in moško krotilo lastno bol.

Kneginja Piemontska je na obiskua v nekem otroškem vrtišču, ki ga je nasprotnik zadel v sredino, bila navzoča, ko so odkopali 24. truplo od tridesetih, kolikor je bilo tam zasutih. Bilo je truplo neke deklice. Zraven je bil tudi oče. Prizor je bil globoko človekoljuben in nadvse možat. Od južnih do severnih italijanskih mest, ki jih je sovražnik brez vsakega načrta zločinsko napadel,

Pregled položaja na vzhodnem bojišču

Hude ruske izgube na vseh odsekih

Hitlerjev glavni stan, 1. junija. Nemško vojno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Sovjeti niso nadaljevali napadov proti kubanskemu mostišču.

Z ostalega vzhodnega bojišča poročajo samo o delovanju ogledniških in napadalnih oddelkov poleg uspešnega nemškega napadalnega nastopa pri Velisu.

Pri napadu oddelka sovjetskih bombnikov na nemški ladijski spreved na Črnem morju so loveli in letala vojne mornarice sestrelili vseh 9 napadalnih bombnikov. Skupno je sovjetsko letalstvo izgubilo včeraj 74 letal. Pogrešajo 7 nemških letal.

Nemška brza bojna letala so napadla včeraj pristaniška mesta na angleški južni in južnovzhodni obali ter metala bombe velike mere na vojaško važne naprave.

V Sredozemlju je uničilo letalstvo 29. in 30. maja 13 letal, med njimi več težkih bombnikov.

Pri oboroženih izvidniških poletih nad Atlantikom je bil po napadu iz zraka potopljen sovražni 4000-tonski tovorni parnik, v letalskem boju pa sestreljeno eno štirimotorno angleško letalo.

Berlin, 1. junija. s. V dopolnilo k včerajšnjemu vojnemu poročilu pravijo v berlinskih vojaških krogih, da so bili Sovjeti prisiljeni prenehati z velikim napadom, ki so ga 26. maja

začeli proti vzhodnemu krilu kubanskega mostišča, ker so imeli nenavadno hude izgube v moštvu, orožju, vojnem blagu vseh vrst in letalih. Videz je, pravijo v Berlinu, da so nasprotniku nasvetovali, naj zaradi trdne obrambe nemških čet, ki se sijajno borijo, odneha od svojih neuspešnih poskusov, ker so se boljše-viki že lahko sami prepričali, da ne bodo mogli nikjer vdreti. Na vsem odseku pred kubanskim mostiščem je včeraj vladal mir, samo na severnem delu tega odseka so nastopili nekateri nasprotni napadalni in ogledniški oddelki. Tudi v teh bojih je nasprotnik moral nemškim četam prepustiti mnogo orožja in ujetnikov. Računajo, da je petdnevna bitka ob kubanskem mostišču nasprotnika veljala 65 oklepnikov in 173 letal ter da je bilo ustavljenih mnogo sovjetskih divizij.

Na odseku južno od Novorosijska je nemško topništvo medtem nadaljevalo z obstreljevanjem sovjetskih poljskih in topniških poslojank ter nastopilo tudi v krajevnih spopadih. Do večjega nastopa je prišlo včeraj zarana, ko so nemške čete jugovzhodno od Veljaka po hudem topniškem streljanju prešle v napad ter vrgele nasprotnika iz njegovih postojank in doslele določene cilje. Nasprotni oklepne in pehotne sile, ki so se zbirale za protinapad, so prišle pod ogenj nemških topov, ki so med

drugim spravili k molku več sovjetskih topniških postojank.

Na bojišču ob Miusu je nasprotnik utrpel posebno hude izgube in mnogo ujetnikov je prišlo v nemške roke.

Na leningrajskem bojišču so skupine nemških bojnih letal in strmoglavcev uspešno napadle ter bombardirale pristaniške naprave na južnem obrežju Ladoškega jezera. Nekaj bomb je zadelo postojanke sovjetskih topov, in povzročilo silovite požare v skladiščih goriva ter poškodovalo več prevoznih ladij.

Seja ministrskega odbora za preskrbo in cene

Rim, 1. junija. s. Medministrski odbor za vzporeditev preskrbe, razdeljevanja in cen je včeraj imel sejo pod Ducejevim predsedstvom. Delo se bo nadaljevalo 16. junija.

Prihod novega hrvaškega poslanika v Rim

Rim, 1. junija. s. Sročil je dopotoval v Rim novi hrvaški poslanik na italijanskem dvoru eksc. Ante Nikšić v spremstvu hčerke. Na postaji Termini so uglednega diplomata sprejeli odpravnik poslov pri hrvaškem poslaništvu, svetnik Pavlovič z drugimi uradniki, knez Lobkovic, eksc. Pietromarchi, minister Bellardi, vodja obrednika v zunanjem ministrstvu, številne druge osebnosti ter dopisniki hrvaških listov. Eksc. Nikšić je po združavi odšel na poslaništvu, kjer tudi prebiva.

Junaški uspehi finskih letalcev

Helsinki, 1. jun. s. V člankih, posvečenih finskiemu letalstvu, poudarjajo listi junaštvo in samoodpoved finskih letalcev, ki se odlikujejo neutrudno in ne glede na material. Od začetka vojne do danes so finski letalci zbili 1917 letal, od teh so jih v zimski vojni uničili 1374. Večina nasprotnikovih letal je padla kot žrtev finskih lovcov, ki so sklatili l. 1941. 374 letal, lani 358. Letos pa že 162 letal. Protiletalsko topništvo je zabilo l. 1941. 376 letal, lani 106, letos pa 10. Listi pravijo, da je sovjetsko letalstvo zadnje čase manj delavno, pač pa je izvedlo več poletov nad Finskim zalivom in južno obalo. Finski bombniki so večkrat napadli tudi sovjetska letalska oporišča.

Angleži in Amerikanci ne zaupajo poljskim vojakom

Ankara, 1. junija. s. Po poročilih iz Kaira soso angleške in ameriške oblasti ustavile oborožitev poljskih čet na srednjem vzhodu. Tudi uvrstitve teh čet je bila odgojena za nedoloben čas. To dejstvo je posebno važno, ker je do teh ukrepov prišlo po zelo napetih razgovorih med Sikorskimi in angleškimi ter ameriškiimi oblastmi. Tem se namreč zdi pametnejše ne oboroževati poljskih čet po dogodkih in ogorčenih manifestacijah med poljskimi vojniki, ko so zvedeli za strahotni pokolj v Katynu.

Turški listi pišejo, da so vsa prizadevanja zaveznikov, da bi z bombardiranjem mest zlomili moralno italijanskega naroda, nekoristna, ker je Italija prepričana o svoji pravici in odločena nadaljevati boj, ki bo za nasprotnika še zelo trd. Iz Berlina poročajo o zadovoljivem pridelku oljčnic. Pridelek semena sončnice računajo, da je za 50 odstotkov večji kakor lani.

Dnevna zapoved generala Robottija v počastitev junaškega ujetega častnika

Rim, 1. junija. s. Eksc. Mario Robotti, poveljnik II. armade, je izdal naslednjo dnevno zapoved:

Po najnovejših poročilih naših vojakov, ki so bili ujeti pri partizanih, ter po pripovedovanju za-jelih upornikov se je zvedelo za vedenje nekega častnika, na katerega morata biti vojska in država ponosni. Ne bom dostavljal niti besede k listem, kar pripovedujejo naši vojaki, ki so bili priče dogodka:

»Stotnik Umberto Nazzari je padel partizanom v roke med bitko pri Kompiju. S skupino naših ujetnikov so ga postavili na ogled prebivalstvu v Otočcu. Ko ga je neki partizanski poglavar spraševal, je stotnik povedal naslednje:

»Kot italijanski častnik odklanjam odgovor bornim capinom, kakršni ste vi. V svetosti sem si

usode, ki me čaka, toda moje italijansko in fašistovsko srce ne trepeta. Fašistovska misel bo neizprosnost zmagala nad boljševiško Rusijo, ki bo brezpogojno uničena po vojskah osi.»

Plemenito in ponosno vedenje stotnika Nazzarija je vzbujalo občudovanje pri številnih navzočih civilistih in si izsililo spoštovanje tudi pri partizanih. V moško ogorčenih besedah stotnika Nazzarija iztrpije duša človeka, vojaka in Italijana v najpopolnejšem pomenu besede. Upam, da bodo besni ubijalci žena in otrok in zanikovalci slehernega viteškega načela, zoper katere se vsak dan trudimo, spoštovali tega našega junaškega tovariša tudi zaradi tega, da bi mogli mi biti tako srečni, da bi ga objeli tisti dan, ko se bo vrnil in se mora vrniti, v polni luči zmagoslavja orožja našega ljudstva.

Nemci popravljajo sovjetske trditve o letalskih izgubah

Berlin, 1. junija. s. Na pristojnem vojaškem mestu so spričo poročil iz boljševiških virov, katere je ponovila tudi londonska propaganda, da bi se bile nemške letalske izgube v zadnjem času močno povečale, povedali, da je vse to iz trte izvitve. Ako primerjamo nemške letalske izgube na vzhodnem bojišču z izgubami nasprotnika, pravijo v Berlinu dalje, vidimo, da so nemške silno majhne, kajti ustaljeno razmerje med nemškimi in sovjetskimi izgubami je ostalo neizpremenjeno. Premoči nemškega letalstva pa je sicer razvidna tudi iz uradnih poročil nemškega vrhovnega poveljstva. Za 27. maj poudarjajo, da so znašale ob 65 uničenih sovjetskih letalih nemške izgube le 5 letal, 29. maja pa so sovjeti izgubili 45 strojev, Nemci pa le dva.

Italijansko priznanje pogumu japonske posadke na otoku Attuju

Tokio, 1. jun. s. Agencija Domei objavlja poročilo, katerega je sestavil italijanski vojaški odposlanec v Tokiu, polkovnik Guido Bertoni,

in v njem povedal svojo sodbo o odporn, ki so ga Japonci dajali močnejšim nasprotnikovim silam na otoku Attuju. Pisec pravi, da so se Amerikanci pri tem osramotili. Imeli so na razpolago topove večjih mer, obilno preskrbo in številčno premoč v razmerju 20:1, povrh pa še ogromno letalstvo in močno mornarico. Amerikanci, ki jih je bilo okrog 20.000, so se morali dva tedna boriti za izvedbo svojih nastopov proti posadki komaj 2000 mož. Polkovnik je še pristavil:

»Poznam bojni duh japonskih vojakov. Japonci so svoj duh pokazali že v bojih za Malajski polotok, Singapoore in za Filippine. Tudi bojni duh v nastopih, ki žanjejo uspehe, je nekaj, kar je precej drugačno od tistega, ko so vojaki v položaju, o katerem vedo, da se iz njega ne bodo izvlekli živi.»

Polkovnik Bertoni je potem dejal, da je delo polkovnika Jamazakija in attujske posadke najsijajnejši dokaz za japonski bojni duh. V italijanski zgodovini je mnogo primerov, da so se moškega ponosno bili, četudi so bili odrezani od svojih zvez in niso imeli nobenega upanja na uspeh. Primer na otoku Attuju je skoraj čisto enak pripetljaj, ko je bila v abesinski vojni neka skupina odrezana od ostalih italijanskih oddelkov. Dobiti ni mogla niti ojačen niti živil. Zato so vsi umrli, boreč se do zadnjega diha. Odpor Japoncev je bil prav tako junaški. Peščica ljudi se je upirala strahotno močnejšemu sovražniku mnogo dalj, kakor pa je bilo sploh mogoče. Za zaključek je polkovnik napisal: Ta dogodek na otoku Attuju je imel močan odmev na Japonskem. Jamazakijev duh bo ostal v srcu slehernega Japoneca neizbrisen. Njegova smrt in smrt njegovih vojakov je še bolj pozivila bojnega duha Japonske, ovenčane s slavo in dejanji junakov.

ljudstvo ne samo da ni kazalo nobenega znamenja o omahovanju, niti ne ob prizorih najgloblej človeške bolečine, temveč je pokazalo kakor zdaj v Livornu, da hoče poudarjati svojo silo in svojo voljo do odpora tudi tedaj, kadar takšno dokazovanje postavlja duha pred trdo preskušnjo.

Skupina lovcov »Mölders« dosegla 5500. letalsko zmago

Berlin, 31. maja. s. Skupina nemških lovcov, ki nosi ime polkovnika Möldersa, je dne 27. maja dosegla 5500. letalsko zmago. Prav tega dne, ko je skupina dosegla to veliko število, je podporočnik Ports izvojeval 5 zaporednih zmag, kapetan Barsbern pa je v dveh spopadih z nasprotnimi lovcem slavil 131. letalsko zmago.

Japonska vojna mornarica ima sedaj spet nekaj novih edinic, med njimi tudi novo križarko, ki je tehnično mnogo bolj izdelana kakor pa nova križarka Združenih držav vrste »Iowa«, je povedal japonski admiral Hideo Jano.

Najvišji zastopniki oblasti na sobotni spokorni verski slovesnosti: v sredi Visoki komisar Eksc. Grazioli, na njegovi levisi Eksc. general Gambara general Ruggero in podkvestor dr. Ferrante, na njegovi desni zvezni tajnik Orlandini in zupan general Rupnik.

Ljudstvo pred milostno podobo brezjanske Marije v stolnici

Tisoči se prihajajo klanjat naši Kraljici in ji prinašajo na oltar cvetja in rož — Slovesen zaključek šmarničnih pobožnosti

Ljubljana, 1. junija. Sončni in v letu najlepši majniški dnevi so za nami. Z njimi tudi ljudske pobožnosti, h katerim je naše ljudstvo zlasti letos polnoštevilno prihajalo in črpalo danes še tako potrebne duhovne pomoči pri Mariji. Dan za dnem je donela po naših cerkvah, svetilnikih naše zemlje, Marijina pesem in združevala po notranjem krščanskem prenovljenju naših duš množice okrog Marijinih oltarjev.

Letošnje šmarnične pobožnosti pa so bile še toliko bolj pomembne, ker se je ljudstvo pripravljalo na skupno posvetitev Srcu Marijine-mu. Redki so bili slovenski domovi, kjer niso postavili Marijinega oltarčka in ga okrasili s šmarnicami, malo je takih družin, ki jih ne bi ogrela marijanska misel in očetovska beseda poglavarja sv. Cerkve in našega škofa, ki sta vabila vse ljudstvo k zadostilnim pobožnostim Srcu Jezusovemu in Njegovi nebeski Materi. Povsod so zadonele Marijine hvalnice in se kot kadilo dvigale z naše zemlje k nebu, vsi stanovni so se posevali Mariji, vse je ogrela Marija: Marijine lučke so zagorele na našem vseučilišču po seminarjih, po gledališčih in prosvetnih domovih je mladina prirajala na čast Mariji marijanske akademije in v zadnji kapelici v gorski vasi je naš kmetijski bajtar in delavec prižgal svečke Mariji na čast.

Res, — maj, prinesel je na zemljo raj! Raj, ki ga občuti družina, ko se vsa zbere okrog svoje Matere, ko se ogreje z njeno ljubeznijo, ko čuti njeno toplino, domačnost. Vse to naše ljudstvo čuti prav te dni, ko se je med njega vrnila naša Mati, brezjanska Marija Pomagaj. Tisoči so v soboto z Njo romali na Rakovnik in se ji posvetili, tisoči vernikov so se ob Njeni milostni podobi, našem simbolu, ogreli in prosili novih moči.

Veličastna sobota in nedelja sta za nami, toda vtisi, ki so se nam sklesali prav te dni v naša srca pri teh pobožnostih, so in bodo ostali v duši. Marija nas je vse osvojila in vsi smo se lahko prepričali, kako silna in močnega je moč naše vere in vdanosti Bogu in Mariji, da se ji ne more upreti niti najtrše srce. Pred Marijo so padali na kolena, preko ulic in trgov čez polje in gozdove pa so donele Marijine hvalnice, glas našega ljudstva.

Kdor našega ljudstva do danes še ni prav poznal ali ga sodil drugače, se je motil. Naše ljudstvo je Marijino, ker ga je preobrazilo krščanstvo, gibalo in vodilo vsega našega življenja.

Snoči so se po vseh naših cerkvah v Ljubljani in na deželi zaključile šmarnične pobožnosti. Poslednjič letos se je ljudstvo zbiralo pred Marijo in se zahvalilo Bogu za prejete milosti teh pobožnosti. V stolnici, ki so jo verniki snoči natrpali do zadnjega koticčka, je imel zaključno pridigo jezuit o. Kopatin, slovesne večernice in zahvalno molitev »Tebe Boga hval-

limo« pa je opravil ob številni asistenci stolni dekan dr. Kimovec.

Stolnica je postala od sobote, ko so prinesli vanjo milostno podobo brezjanske Marije Po-

Snočni XV. simfonični koncert — višek letošnje koncertne sezone

V razprodani unisoni dvorani smo snoči prisostvovali XV. simfoničnemu koncertu, ki ga je tako po izbiri koncertnega sporeda, še bolj pa po izvedbi, šteti in ceniti za umetniški vrhunec letošnje koncertne sezone.

Nova za večino koncertnega poslušalstva je bila Novakova Slovaška suita v petih stvkih: V cerkvi, Med otroci, Zaljubljenca, Na plesišču in V noči. V njih je slovaški skladatelj na svojstven način zelo posebečno orisal in opisal življenje svojega naroda, tako da njegovo delo uživa na vseh koncertnih odrih upravičen sloves tako po svoji lepoti, bogastvu glasbenih motivov kot po bleščeči instrumentaciji, kar se vse izredno lepo sklada v posameznih samostojnih stvkih.

Kot druga točka snočnjega sporeda je bila za nas popolnoma nova Zandonajeva Trentinska rapsodija, velepesem o lepoti skladateljeve ožje domovine, ki jo je sicer v modernem smislu skladanja svojevrstno instrumental v izredno barvo po bogatih motivih in spremljavah. Trentinska rapsodija nam je v koncertno dvorano pričarala lepoto trentinskih planin in dolin ter naravnost vžgala poslušalce.

Po kratkem odmoru pa je sledil vrhunec ne samo snočnjega koncerta, temveč vseh dosedanjih. Slišali smo Čajkovskega Koncert za klavir in orkester v b-molu, ki spada med najlepše tovrstne skladbe v svetovni glasbeni literaturi. Čajkovski je poleg omenjenega veličastnega Koncerta napisal le še dva taka: Koncert v es-duru in v g-molu. Vsi ti trije koncerti so skladatelju prinesli z njegovo VI. patetično simfonijo nesmrtno slavo vsega sveta. Teško je reči, kateri od teh treh stavkov, Andante non troppo e molto maestoso, Andantino sepllice in

magaj in jo postavili na oltarček v desni cerkveni ladji blizu glavnega oltarja, naša nova romarska cerkev. Tisoči Ljubljancov in vsi, ki pridejo v Ljubljano, se ji prihajajo klanjat in iskati pomoči. Njen novi oltar je ves v cvetju in zelenju ter lučicah. Vse se zbira okrog Nje: pred Njo prihajajo matere, da položijo Materi Križanega svoje boli, sem prihaja mladina, dekleta, fantje in moške in vsi se po svoje pogovarjajo z Materjo ter odhajajo od Nje vedrih obrazov, katerih trdoto ublažita Njena tolažba in ljubezen. Pridite pred Njo tudi vi in se ogrejte pri viru ljubezni, naše pomoči in našega upanja!

Allegro con fuoco, je lepši glasbeni biser. — Solistični klavirski part je odigral (na pamet) naš najodličnejši pianist Anton Trost s tako sijajno igrjo, da je z njo očaral in navdušil občinstvo tako kot še nikoli. Umetnik Anton Trost je znova dokazal in pokazal svojo višinsko tehniko in predvajanje samo, tako da smo ga bili veseli in nanj ponosni, kot bi bili nanj tudi na koncertnih odrih večjih mest, kot pa je naša Ljubljana. — Navdušeno občinstvo se mu je oddolžilo kar s celim svežnjem rož ter z dolgotrajnim ploskanjem.

Snočni koncert je dirigiral operni dirigent Niko Štritof, ki smo ga po dolgem času videli prvič v koncertni dvorani za dirigentskim pultom. Prav snočni koncert je znova pokazal koristno potrebo o češčem gostovanju tudi drugih naših dirigentov, saj vsak prinese nekaj novega, svoje znanje, srce in čustvo. Tudi z druge strani je taka menjava plemenito tekmovalje med dirigenti, sicer bi izvedba in delo postalo že predomače, vsakdanje, štirinajstdnevno; vsak koncert pa bi moral biti — kot je bil prav snočni! — praznik lepe glasbe in glasbene umetnosti. Kot že omenjeno, so spored, dirigent Niko Štritof in pianist Anton Trost napravili snočni koncert za vrhunskega v dosegljivi koncertni sezoni. Tudi dirigent je sprejel obilo priznanja in šopek plemenitega makovega cvetja. — Koncert bi morali vsekakor ponoviti, da bi ga lahko tudi drugi poslušali.

Omeniti pa moramo, da tudi na snočnjem koncertu ni bilo nobene slovenske skladbe na sporedu, kar v bodoče nikakor ne bi smelo več biti!

Koncert so počastili s svojim visokim obiskom Nj. Eksk. general Gambaša z drugimi odličniki in dostojanstveniki.

Za 36 vlomnih tatvin — 6 let robije

Ljubljana, 1. junija.

Mehanik Jože Carman, rojen 16. marca 1922 v Stožicah, je že zgodaj zašel na stranpoti in začel na Posavju sprva z malimi, pozneje z večjimi tatvinami. Rad se je klatil in strašil po gozdovih in lovil v Savi ribe. Poštenega dela se je bal. Lani je bil zaradi večjih vlovov obsojen na 2 leti ječe, a je bil delno deležen lanske oktobrske amnestije, pojojno za 5 let je bil odpuščen iz zaporov, kjer je presedel že dobrih 10 mesecev. Na svobodo je prišel lani 26. oktobra. Ze naslednji dan je izvršil velik vлом, ko mu je kot plen padla v roke večja zaloga živih in drugega blaga. In od 27. oktobra naprej je po vrsti vlamil in kradel živila, razno blago in druge stvari kot sraka ter vse znašal k neki znanki, ki mu je pomagala s svojo materjo stvari prikrivati in naprej prodajati. Naposled so ga 14. januarja letos izsledili in aretirali. Je velika zasluga kriminalnih organov, da so s svojo skrbno vodeno preiskavo in s svojimi obsežnimi poizvedbami razkrinili velenevarnega vlomilca Carmana in njegovo družbo.

Po daljši sodni preiskavi je državni tožilec na temelju zbranega gradiva Jožeta Carmana obtožil zaradi 36 izvršenih in 3 poskušenih vlovov. Carman je povsod v mestu vlamil in nosil k Stanislavi Hvastjevi nabrano blago. Plen je bil včasih vreden do 5000 lir, dostikrat pa je Carman pograbil tudi pravo malenkost v vrednosti 50 do 200 lir. Obtožnica navaja vrednost vsega nakradenega blaga v znesku 58.394 lir. Nakradeno blago pa sta mu pomagali skrivati in razpečevati 22 letna Stanislava Hvastjeva in Marija Jugova, prodajal pa mu je nakradena živila in druge stvari tudi 36 letni krojač Jože Korun, kakor tudi 23 letni Vinko Hvastja.

Državni tožilec g. Branko Goslar je Carmana obtožil zločinstva vlovnih tatvin, ostale pa, in sicer Vinkota Hvastjo zaradi prestopka prikrivanja sumljivega blaga po § 333 kaz. zak., ostale tri pa zaradi zločinstva prikrivanja in razpečevanja sumljivega blaga v smislu § 333 kaz. zak. točka IV. Pred malim kazenskim senatom, ki mu je predsedoval s. o. s. g. Jože Baričević, a sta fungirala kot sodnika gg. Ivan Kralj in Rajko Lederhas, se je preteklo sredo pričela glavna razprava v dvorani št. 79. Tej razpravi je prisostvovalo veliko število oškodovancev. Razprava je bila v sredo prekinjena ter se je preteklo soboto ob 11 dopoldne nadaljevala. Sodba je bila razglášena preteklo soboto ob 11 dopoldne v dvorani št. 29. Bili so obsojeni:

Jože Carman, ki je vse vloome priznal, zaradi 36 vlovnih tatvin na 6 let robije. Na predlog državnega tožilca se mu je razveljavil tudi prejšnji od-

pust kazni, tako da bo moral odsedeti še ostalih 14 mesecev prejšnje kazni, torej skupno 7 let in 2 meseca. — Vinko Hvastja, ki mu je bilo poprej odpuščenih 5 mesecev stare kazni, zaradi prestopka prikrivanja ukradenega blaga na 3 meseca strogega zaporja in 50 lir denarne kazni, skupno na 8 mesecev strogega zaporja in 50 lir denarne kazni. Glavna podpirateljica Carmanova Stanislava Hvastjeva zaradi zločina prikrivanja in razpečevanja ukradenega blaga na 1 leto in 2 meseca robije ter na 50 lir denarne kazni, Marija Jugova na 5 mesecev strogega zaporja in Josip Korun na 8 mesecev strogega zaporja.

Med razpravo je Carman priznal vse vloome in pripomnil, da je imel dvakrat smolo. Ukradeno blago je skrnil v neki vagon kamniškega vlaka, ki je stal na slepem tiru, toda pozneje ni več našel vagona in blago mu je bilo neznanu kam odpeljav. Carman je povedal, da je za vse ukradeno blago prejel od Hvastjeve 10.000 lir. Rad je veseljačil.

Z Gorenjskega

Tretje največje mesto na Koroskem so Jesenice. »Völkischer Beobachter« poroča, da je bil pred nedavnim uvedbu za župana na Jesenicah vodja krajevne skupine dr. Ernst Klein. Pri tej slovesnosti sta bila navzoča deželni svetnik dr. Hinteregger in okrožni vodja dr. Hochsteiner, kakor tudi zastopniki stranke, države in vojske. Ob tej slovesnosti je bilo dano poročilo o zadnjih dveh letih dela na Jesenicah. Po razsulu Jugoslavije sta bili z odredbo šefa civilne uprave združeni občini Jesenice in Koroska Bela. Tako so Jesenice dobile 15.000 prebivalcev in postale tretje največje mesto na Koroskem. Kot krajevna skupina pa sploh prva v pokrajini. Državna cesta v okolici mesta je bila razširjena, asfaltirana in kanalizirana. Stara šola je bila preurejena v sodišče, županstvo je bilo prezidano in preurejeno. Ljudska šola na Koroski Beli, ki je bila v surovem že prej dograjena, je bila dozidana v enem letu in sodobno opremljena. S prezidavo neke stare občinske hiše so bili ustvarjeni posebni prostori za mlekarno, ustanovljena je bila mestna knjižnica, klavnica povečana, urejena nova stanovanja in shramba gasilskega orodja obnovljena. Mesto ima sodobno urejena otroška vrtca. Pred kratkim je bil likof na zgradbi okrožne bolnišnice. Novo kinogledališče pa je bilo že izročeno svojemu namenu. Železna industrija na Jesenicah se je prilagodila potrebam vojske.

Tridnevna ustavitev dnevnika

»Jutro«

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je — upoštevajoč Kraljevi ukaz z dne 3. maja 1941-XIX zaradi tega, ker je dnevnik »Jutro« v Ljubljani v številki 114 z dne 20. maja 1943-XXI v dnevni kroniki objavil novice, s katero neprimerne spominja obletnico smrti značnega upornika, ki je bil ustreljen — smatral za potrebno izvesti proti omenjenemu listu primerne sankcije in ukazal, da se list »Jutro« ustavi za dneve 2., 3. in 4. junija. Kvestor je pooblaščen, da izvrši ta ukaz, ki bo objavljen v Uradnem listu za Ljubljansko pokrajino.

Posvetilna slovesnost za Gorenjce v Kranju

Podobno kakor so bile opravljene posvetilne slovesnosti Presvetemu Marijinemu Srcu v vseh farah ljubljanske škofije v območju Ljubljanske pokrajine, tako se je posvetilo tudi gorenjsko prebivalstvo zadnji nedeljo v Kranju. Nato posvetilno slovesnost je prihitelo prebivalstvo iz Kranja in kranjske okolice. Poseben poudarek je dobila posvetilna slovesnost zato, ker je nalašč zaradi nje prišel v Kranj, kjer jo je vodil in opravil, celovski škof, ki je bil pred nedavnim imenovan za salzbürškega nadškofa, Prezvizišeni g. dr. Rohrachner.

Misijonski poziv bolnikom za binško nedeljo

Binško nedeljo so praznik sv. Duha, ki se je razlil nad apostole, da so bili pogumno po vsem svetu in učili vse narode ter krščevali. Isto misijonsko delo mora še danes nadaljevati sv. Cerkve, katere udje smo tudi mi. Vsek mora storiti zato za misijone, kar more, največ pa premore v Kristusu pronašano in za misijone darovano trpljenje. Zato lepo prosimo vse bolne in trpeče, da vsaj na binško nedeljo svoje veliko trpljenje z veseljem darujejo po namenu sv. očetja za spreobrnjenje nevernikov in razširjenje sv. vere. Kristus jim bo to plemenito žrtvo bogato poplačal. Istočasno prosimo vse, ki poznajo kakoga bolnika, da ga velikodušno opozore na zdaj bolnikov za misijone — binško nedeljo. — Duhovniška misijonska zveza.

S Štajerskega

Štetje živine na Spodnjem Štajerskem. Štajersko časopisje prinaša uradne objave, v katerih objavlja šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko, da bo 3. junija letos opravljeno na Spodnjem Štajerskem štetje živine. Steli bodo govejo živino, prašiče in ovce. Štetje mora biti končano v enem dnevu in morajo vsi prizadeti popisovalcem dovoliti vstop v hleve. Prav tako mora biti na vsakem gospodarstvu ta dan po en odrasel član družine doma, da bo lahko dal potrebna pojasnila. Če kakšno gospodarstvo na ta dan ne bo povprašano, je družinski poglavar sam ali po pooblaščenju naslednji dan dolžan sporočiti pristojnemu uradu potrebne podatke.

Razdelitev premoženja trgovske samopomoči. Trgovska samopomoč, reg. pomožna blagajna v Mariboru je bila razpuščena in bo njeno premoženje razdeljeno med člana.

Poroče. V Mariboru so se poročili: Celestina Slivnik in znani športnik ter mladinski voditelj Walter Ribič, učitelj Rudolf Plavnik in nameščenska Karla Kac, poljedelec Jožef Gornik in tekstilna delavka Marija Klinar, tovarniški delavec Andrej Znidar in tovarniška delavka Marija Rola, pekovski pomočnik Jožef Vunderl in tkalka Marija Črešnik, kmet Janez Protner in kuharica Veronika Potrč, godbenik Anton Stuehec in telefonistka Tilka Čelner, tesar Martin Friedl in gospodinja Ivana Lavrenčak, ključavničarski pomočnik Artur Permoser in tekstilna delavka Otilija Lubanšek, sodni stražmojster Jakob Zalokar in tkalka Marija Bratuša, kurjač Stefan Juhart in Ivana Gajšek, šofer Friderik Purgaj in trgovska nameščenska Ljudmila Bubnar. V Rogaski Slatini in okolici so se poročili: Anton Gaberšek in Rozalija Beg, oba iz Rogaske Slatine, Karl Jurkovič iz Rogaske Slatine in Helena Krapf iz Dobričevsi pri Novem Celju, Albin Strašek iz Celoveca in Neža Gobec iz Sp. Gabernika.

Smrtna kosa. V Mariboru sta umrla: 74 letni čevljarški mojster Janez Vodušek in 70 letna železnikarjeva vdova Antonija Vilec iz Studencev, rojena Hrobat. V Rogaski Slatini in okolici so umrli: Jožef Sekirnik od Sv. Katarine, Zmago Dolšak iz Zg. Kostrivnice, Albert Kušner, v Slovenji vasi je umrl Janez Malinger, na Pragerskem Ana Miklošič, v Sp. Poljskavi pa Anton Vertnik. V Celju je umrl kovač verig Janez Gobec, na vzhodnem bojišču sta padla grenadir Franc Meglič, doma iz Ptujja in Janez Kolenc iz Maribora.

Obratno vodstvo je uredilo posebno delavnico za vajence. Dom za vajence sedaj gradijo. Železniški delavci imajo posebno obratno kuhinjo. Dobili so tri nove stanovanjske hiše, v katere so se deloma že naselili. V lepi okolici je bilo ustvarjeno posebno taborišče za poklicno izobrazbo.

Obrnil se je malček za trenutek v množico, ki se je tesneje strnila okrog njega, in žile na vratu so se mu nevarno napele, a solze zalile obraz. Nerazumljivi glasovi so prihajali iz njegovih ust in gregajoč je izustil le eno besedo:

»Mama...!«

Potem je padel na obraz, ker je hotel uiti rokam, ki so segale po njem, in se zvijal v neutешnem joku. Ljudje so se spogledali in nerodno jim je bilo. Odgovornost, nepravilne in druge nevednosti. Drug za drugim so molče odšli. Malček pa se je hlipaje pobral in stekel na slepo po pločniku. Nože so mu bile negotove kakor pi-jancu... Brez namena se je pognal naprej in se z vso silo zaletel v neznan žensko, ki je s skrbjo v mladih očeh iskala po cesti. Zakričala je in zbral vse moči, da bi zbežal drugam, a roke mlade neznanke so ga objele in mu pogladile lase... In glej čudo! Malček je ves vtrepetal in obstal. Stisnil se je k neznanici in skrili objokani obraz v krilo, ne da bi jo pogledal v lice...

»Mama!« je dahnil kakor človek, ki je ušel smrti in v duhu še zmeraj beži pred njo...

Mrak je bil tiho legel na zemljo.

Stražar naših svetinj

(Univ. prof. dr. Lambert Ehrlich)

Ob obletnici mučeniske smrti apostola in voditelja slovenske akademске mladine prof. dr. Lamberta Ehrlicha je izšla na 32 straneh nova knjižica, ki jih izdajajo rakovniški salezijanci, pod naslovom »Stražar naših svetinj«. Mož, kakršen je bil pokojni dr. Ehrlich, svetniški duhovnik, mož čisteга značaja in katoliške doslednosti in poguma ter neumornega dela, apostol akademске mladine, oče revnih, vnet misijonski delavec, mučenec in svetnik, je zaslužil, da so mu posvetili lepo knjižico, ki naj bi prišla v roke vsakemu Slovencu — tudi v najbolj oddaljenih vasi v hribovih. To je knjižica o možu, čigar življenje in vse njegovo delovanje je tako tesno povezano z našim ljudstvom, zlasti pa mladino, cvetom in nado vsakega naroda. Vse lepe misli v knjigi so napisane v bolestiti, ki vre in vpijeje iz globočini uboge slovenske zemlje, ki je morala popiti toliko nedolžne krvi tistih svojih sinov, ki so jo najbolj vroče ljubili in ji vse dobro želeli. So kakor neizpeta pesem, prihajajoča iz srca, ki ve, da ne more dovolj izraziti bolestit nad ječo zmot, ki se omrežile bližnjega, mu porinile nož v roke in ga poslale pobijati svoje najboljše brate, duhovnike, matere, očete, hčerke, sinove in nedolžne otroke.

Knjižica je pisana s prepričevalno ljubeznijo do pokojnega mučenca in vzornika. Iz vseh kratkih odlomkov, s katerimi je pisec podal svetel lik tega mučeniskega apostola, naj tudi javnost bolj spozna podobo velikega moža, ki je mnogo delal za naše ljudstvo, zlasti mladino in reveže, v svoji ponižnosti in skromnosti pa ostal raje v ozadju ter se veselil uspehov.

Spominsko knjižico, ki je izšla z dovoljenjem škofijskega ordinariata z dne 22. maja 1943, vsem toplo priporočamo!

Vladimir:

Mati

Sonce je bilo pravkar zašlo. Ostri vrhovi gora so zagoreli in prve, še svetle lence so legle na mesto.

Ljudje na veliki ulici so hiteli pred mrakom. V trgovine, urade, gostilne, gledališča in na ljubezenske sestanke. Ulica je kipevala v svojem na zunaj čudovito jasnem in zapeljivem življenju, ki je bilo znotraj zatohlo kakor zakajena beznica v predmestju. Vsak je stopal po gladkem pločniku v svoje misli in v svoj svet zaverovan in drug za drugega se ni zmenil.

Šumenje velemestnega prometa je presekalo glas, nežen in neizprosno obenem, očetajoč in plah, glas otroka, ki je izgubil vse.

»Mama...!«

Ljudje so obstali. V njihov svet je bil postavljen most, ki je vodil v svet, tuj, a vendar tudi vanje dovolj zanimiv. Tam ob zidu velike hiše je slonel otrok. Kakih pet let mu je bilo. Slonel je ob zidu in šlo mu je na jok. Bil je gosposki oblečen in skrbno počesan.

Ljudje so stali in gledali. V srečih jim je igralo. Otroka ni nihče poznal. Ta pa se je pognal nekaj korakov naprej in spet bučil ob zid. Potem je zaklical na glas.

»Mama...!« Presunljivo, da bi se mrzla skala zganila, in proseče, da bi ga pomilostili. Jokal je in hlipal, z obrazom obrnjenim k zidu, in se ni zme-nil za množico, ki ee je sklenila okrog njega.

»Izgubil se je.« je modro dejal nekdo. »Da, izgubil.« so neradi pritrdili ostali in jim je bilo žal, da so se pustili prehiteti.

»Kato ti je ime? Kje stanuješ?« se je spet opogumil prvi. A otrok ni odgovoril. Z nerazumljivo grozo v obrazu se je obrnil od zida in planil med množico, ki se mu je nehote umaknila. Napravil je kratek polkrog in se spet priušnil k mrzlemu zidu in jokal, jokal...

»Mama...! Mama...!« Do kosti je šlo tudi tistim, ki nosijo v prsih kamen namesto srca.

Pristopil je stražnik. Velik in odločen. V lepi obleki s svetlimi gumbi. Hitro so se mu umaknili ljudje, da je mogel v sredo polkroga, za mu uslužno odgovarjali, kako in kaj. Mož postavil se je nasmešnil in pristopil k jokajočemu malčku. Prijel ga je nežno za roko in z najnežnejšim glasom vprašal:

»Kako ti je ime? Kje stanuješ?« Nežno je hotel vprašati stražnik, a besede so morale biti stroge in trde,

zakaj otrok se je sunkoma obrnil in z blaznim pogledom ošinil predstavnika javnega reda. Kakor blisk se mu je iztrgal iz močnih rok in izginil med množico... Stražnik si je v zadregi popravil uradno čepico, nekaj zamrmral, in odšel. Svetli gumbi so se mu bliskali v večerni zarji.

»Mama...! Mama...!« Mrzla groza je spreletela ljudi, ko so slišali ta glas. Avtomobili so se ustavljali in tramvaji so zmanjšali hitrost... Otrok pa je begal po pločniku kakor slep in ljudje so pritisnili za njim iz množice. Je stopila lepo oblečena ženska. Bila je mlada in lepa, morda njegovi materi podobna.

Stopila je k malčku in mu nižno pogladila kodrloslo glavico. Največji odurnež bi vtrepetal pri tem dotiku.

»Ne jokaj.« mu je dejala z angeljskim glasom. »Meni povej, kje stanuješ, pa bova šla k mami...« Največji junak bi bil poslušno sledil tem besedam... Mali pa se je kakor misel okrenil in pogledal. Za kratek trenutek se je zaiskrilo v izgubljenih očeh, da je vsem odleglo.

A le za kratek trenutek. Oči so se mu takoj spet skalile in žile na čelu in sencih nabrekli. Kakor blazen je odrinil nežno roko, za katero bi mir-sikdo dal življenje, in se prebil skozi množico. Njegov jok je bil obnovljeno silo zadonel po hrupni ulici. Odmeval je od mrkih zidov visokih hiš in sekal krvave rane v srečih brezčutnih ljudi. Nobeno pero bi ga ne moglo opisati.

Begal je po lepem asfaltnem pločniku, ki ga je poznal, a mu je bil tuj; brez namena, brez misli, ne meneč se za množico, ki je tiščala za njim mrzla in tuja. Sam sredi ljudi, naenkrat tujec med tujci; med ljudmi, ki jih je vsak dan srečeval; nepopisna groza je bila v njem in je od časa do časa oplazila tudi okolič. Stopil je v nov svet, neznan in krut, oslepel je zaradi ene same misli ter se spet zaletel ob zid in jokal, jokal... Tam se je lahko vsaj brezskrbno naslonil... Sloviti krci so stresali drobno telesce, obraz je zaripel kakor pijancu in kri je udarila v glavo.

Ljudem so se odprla srca in nekaterim so stopile solze v oči. Obšla jih je želja, da bi malčku, ki se je izgubil v živih ulici, na vsak način pomagali. Saj je vendar tako enostavno in lahko. Ime in hišno številko. Ulica. Pa je. In v zboru so vprašali, vsak zase milo in nežno:

»Kato ti je ime? Kje stanuješ...« In besede so v zboru zagrmlele kakor glas poslednje sodbe.

Strahote komunizma v metliški okolici

Med 24 žrtvami v tej fari so se komunistični morilci naslajali v večini s krvjo slabotnih žena, deklet in starčkov

Ljubljana, 1. junija.

Komunistična podtalna propaganda v metliški župniji je bila spretno organizirana že pred zlomom. Glavni propagator teh pogubonosnih idej v Metliki je bil od vsega početka prosluli komunist dr. Alojzij Mihelčič, roj. 1907 v Semiču. Ta izkoreninjeni slovenski intelektualec je bil svoj čas že gost belgajskega glavnega. Na žalost so se mu nje vrata zopet odprla in s podvojeno silo je organiziral komunizem v Metliki. Brez posebnih težav je iz publike malomeščanske družbe zbral okoli sebe krog zagriženih komunistov iz vrst nižjega uradništva in delomrznega obrtništva. Tako so poleg Mihelčiča postala v Metliki znana sledeča imena komunističnih propagatorjev: poštna uradnika Sušnik in Sutej, pismonoša Goršič, krojač Sešek, dalje prometnik Jože Borštnar, mesarski pomočnik Pavlovič Milčič, dijak Fux Manek, čevljar Jože Slaneč, ki je bil že od vsega početka glavni Mihelčičev sodelavec. Vsi štirje zavzemajo vidna mesta v vrstah zločin-skih tolpe.

Iz mesta se je ta pogubna propaganda širila v okoliške vasi. Drašiče, ki so bili nekdanji zavedna katoliška vas, je kvaril in prepajal s komunistom akademik — jurist Bajuk Stanko, ki je tudi imel svoj čas priliko spoznati belgajsko glavnico. Na Lovkovic je rovaril šolski upravitelj Jože Kocbek, brat Eda Kocbeka. Središče komunizma v metliški okolici pa je bila vas Rosalnice. Od nekdanj Cerkvi sovražno razpoložena je ta vas — bolje bi jo imenovali »jama razbojnikov« — nudila komunizmu nadvse ugodna tla.

V teh razbojniških tolpah je nekaj takih, ki so dosegli razna višja mesta in slovijo po svoji krvočnosti in krutosti celo izven mej Belokranjine. Med njimi naj poleg omenjenih omenimo še sledeče krvokele: Malešič Rudi, (imenovan Čaruga), prej mizarski pomočnik, Škrli Rasko, prej šofer, Jurjevič Olga, prej postopačica brez poklica, Bajuk Stanka, prej občinska blagajničarka.

Pa tudi okolice je v partizanske vrste pripeljala nekaj krvočelnih morilcev in nasilnikov. Med njimi so znani: brata Ilija in Marko Badovinac iz Rosalnic; Nemanjč Anton iz Čuril, sin zagriženega sedaj že mrtvega terenskega komuniste Janeza Nemanjč (p. d. Peburca); dalje bratje Janez, Franc in Jože Pezdirec iz Trnovca; Štefanič Ivan in Muc Franc iz Drašič.

Iz tabora na Brezovi rebri so izhajala vsa povelja za zločine

Nekako v prvi polovici maja 1942 se je organiziral tako zvan »Belokranjski odred« s štabom v Mirni gori. Metliški odred si je postavil svoj tabor na Brezovi rebri. Od tam so izhajala povelja za nasilna dejanja in zločine nad nezavarovanim prebivalstvom. Tam se tudi nahaja večje število grobov žrtv, med drugimi grob suhorskega župnika gospa Janez Raztresena, kaplana Jožeta Kofalca s Kriškega vrha, upravitelja Antona Starca iz Cinomera, posestnikov Ivana Klobučarja iz Drašič in Jožeta Lončariča iz Rosalnic, zavednega katoliškega fanta Janeza Južna iz Dobravice, trgovca Martina Težka iz Hrasca.

Po neuspelem napadu na vojaško posadko na Hrastu dne 23. julija 1942. se je glavni tabor metliških roparjev začel naglo seliti iz kraja v kraj: V Gaberje, na Popovčice, na Osojnik, celo na Slabo gorico na Kočevskem. Ko so bile tolpe preurejene v »udarne brigade« in terenske čete, so bila središča krvavega nasilja nad metliško okolico zlasti Sežice, Popovčič in Drage nad Suhorjem. Tam so se kovali načrti in dajala povelja za krvavo strahovanje ljudstva vsi zimo in pomlad vse do danes. Vsi ropi, požigi, umori, ki so se v tem času izvršili, so se spočeli v enem izmed teh središč. Ti trije kraji pa so ne samo oskrunjeni s povelji najstrašnejšega nasilja, marveč tudi posvečeni s krvjo neustrašenih mučencev. Na Dragah se nahajajo grobovi Alojzija Ivca, Rudolfa in Ane Golja, Karoline Nemanjč, Neže Pleščeve, Jožeta Matokoviča, štirih mučencev iz Slamne vasi (Katarine Luzar, Marije Nemanjč, Marije Govednikove in Drage Stosove). Na Soščah počivajo trupla Antona Repovža ml., Jožeta Pečariča, Ivana Starca. Na Popovčičih čakajo vstajenja: kapetan Dobrovič Vasiljevič, p. Norbert Klement, sodnik Miha Jerman, Okorn, Gale.

Ko bi znali govoriti molčiči podgorjanski gozdovi, ko bi mogli vpiti skriti prepadi, ko bi povzdignili svoje glasove nemi grobovi, kaj vse bi vedeli povedati o groznih mučenjih, ropih, požigih, nasiljih, strahovanju, solzah in bolečinah ubogega ljudstva. Nikakor si namreč ne domišljamo, da naslednja shematična poročila dajejo verno sliko groze in trpljenja prebivalstva po tihih in mirnih vaseh metliške

okolice. Ne verne slike, marveč le medlo slutnjo dajejo o vsem, kar se briedkega in bolečega skriva za temi imeni in številkami.

24 žrtve

Prva žrtev komunističnega nasilja v metliški fari je bil najboljši mož Anton Starc, upravitelj drevesnice in trsnice v Vinomeru pri Metliki. Povelje za njegovo likvidacijo je dal osebno početnik komunizma v Metliki dr. Mihelčič, kar je razvidno iz zagovora partizana Mitje Stajerca — Alojzija Grčarja glavnemu partizanskemu štabu. Mitja Stajerc je torej 27. maja 1942 zvečer s svojo patroljo prišel po Starca v Vinomer in ga odvedel v glavni tabor na Brezovo reber. Tam je bil Starc takoj naslednji dan ubit s strelom v tilnik. Anton Starc, roj. 1. 1910 v Čurilih pri Metliki, je bil globoko veren mož, izredno vreden in pošten, načelen in brezkompromisen, pri vsem tem pa nadvse blagega in priključnega značaja. Za njim še danes po enem letu žalujejo ne samo njegova žena in osirotili otroci, marveč tudi vsi poštenji rojaki.

Druga žrtev je bil Ivan Klobučar, posestnik iz Drašič, rojen 1. 1897. Tudi ta mož se je odlikoval po svoji vernosti, načelnosti in poštenosti. Kot tak je bil seveda komunistom trn v peti in kmalu je moral slediti Starcu. Razbojnik so prišli ponj v noči od 22. na 23. junija 1942. Odvedli so ga prav tako na Brezovo reber, kjer so ga po treh tednih po zverinskem mučenju ubili.

Tretja žrtev je bil 50letni posestnik Jožef Lončarič iz Rosalnic. Morilci so ga ujeli 5. julija v Trnovcu, kamor je šel po pesek. Odvedli so njega, voz in vprego v svoje taborišče. Po nekaj dnevih zasiljanja in zverinskega mučenja so ga ubili na Brezovi rebri.

Četrta in peta žrtev: 45letni posestnik Alojzij Rozman iz Vidošič in 34letni posestnik Anton Kučinič iz Zeleznikov. Oba so odvedli 9. julija. Njuna končna usoda še ni zanesljivo znana, toda ker so ju odvedli s sovražnim namenom, se gotovo ne razlikuje od usode ostalih žrtv.

Šesta žrtev: 30letna samska Leopoldina Horvat. Bila je ranjena in je nato umrla dne 11. v ljubljanski bolnišnici.

Sedma in osma žrtev: 48letna Marija Lončarič in 16letna Anica Lončarič, žena in hči že imenovanega Jožeta Lončariča. Obe sta bili ustreljeni dne 27. julija pri delu na polju v Rosalnicah.

Deveta žrtev: 15letna Marija Virant iz Metlike. Ustreljena je bila na Dobravicih 6. sept. obenem s svojo teto Marjeto Nemanjč iz Dobravice.

Deseta žrtev: 58letni posestnik Anton Repovž z Božakovega. Komunisti so ga zaklali z noži 15. septembra v njegovem vinogradu na Vivodini. Anton Repovž je bil zglede vernega slovenskega moža in očeta. Bil je nad 50 let cerkvenik podružne cerkve na Božakovem. Bil je v pravem pomenu besede mož dela in molitve. Goreč častilec Zalostne Matere božje. Vedno je pripovedoval, da bo gotovo umrl na njen praznik. In res se mu je ta njegova napoved izpolnila, dasi v drugačni obliki, kot je pričakoval. Ko so ga morilci napadli, so grdo preklinjali. Požival jih je, naj ga rajši ubijejo, samo naj ne preklinjajo. Tako ima njegova smrt na sebi značaj pravega mučeništva.

Enajsta žrtev: 25letni Stanko Benkovič, elektromehanik iz znane Benkovičeve družine iz Kamnika. Bival je že eno leto v Čurilih pri Metliki. Partizani so ga odvedli iz vinograda v Novi gori 5. oktobra. Naslednji dan so ga na zverinski način zaklali v gozdu Smolanovcu za Slavno vasjo.

Dvanajsta žrtev: 34letni kmečki sin Janez Žnidaršič iz Čuril, bivši orožnik. Odpeljali so ga 17. oktobra iz Svrčakov, kjer se je mudil po opravkih. Isti dan je bil nato na zverinski način ubit v gozdu Smolanovcu za Slavno vasjo. Njegovo truplo je bilo odkopano in prepeljano na pokopališče k Trem faram dne 27. marca 1943. Komisija je ugotovila, da je bil imenovan na strašen način ubit. Eho roko ima v zapustju odbito, drugo dvakrat prelomljeno. Poleg tega ima po telesu več poškodb, od katerih ni nobena neposredno smrtna.

Trinajsta žrtev: p. Norbert Klement, duhovnik križiškega reda, kaplan v Metliki, rojen leta 1910. v Trutnovu na Češkem. V zločinski roke je padel 27. novembra na Suhoru, nato so ga 29. ali 30. novembra na Popovčičih umorili. Njegova smrt je bila združena z grozovitim mučenjem, ki ima primerce samo v prvih krščanskih časih.

Štirinajsta žrtev: 22letni Ivan Starc, delavec iz Rosalnic. Zločinci so ga odvedli 24. decembra in ga nato na Soščah ubili.

Petnajsta žrtev: 34letni Anton Repovž ml., sin Antona Repovža. Odvedli so ga iz Vidošičkih vinogradov, kjer je kupoval vino, dne 28. januarja t. l. Njegova smrt je bila grozna. Dobešeno so ga ubijali dva dni, dokler ni slednjič 30. januarja podlegel na bodicah. Med mučenjem se je z molitvijo pripravljaj na smrt.

Šestnajsta žrtev: 30letni posestniški sin Jožef Pečarič iz Drašič. Ujeli so ga istočasno z Repovžem ml., kateremu je prodajal vino. Istočasno z njim se je z molitvijo pripravljaj na mučeniško smrt, ki ju je končno združila.

Sedemnajsta žrtev: 18letni Pavle Starc iz Rosalnic, brat Ivana Starca. Ujeli so ga v Drašičih v začetku februarja in istotam na zverinski način zaklali pred očmi vaških otrok. Pokopali so ga v gozdu pri Drašičih.

Osemnajsta žrtev: 38letna samska Vranjčarjeva teta Neža Plesec iz Čuril. Odvedli so jo od doma 15. marca in zaklali na Dragah 25. marca t. l.

Devetnajsta žrtev: 54letna samska Katarina Lužar, 45letna vdova Marija Nemanjč roj. Gornik, 57letna žena Marija Govednik roj. Štefančič, okoli 30letna samska-služkinja Draga Stos, vse štiri iz Slamne vasi. Odvedli so jih 26. marca t. l. in nato na Dragah umorili.

Štirindvajseta žrtev: 68letni posestnik vdovec Janez Prus s Krmačina. Starčka so roparji ubili na domu 20. maja 1943.

Šport

Nedeljska finalna tekma za italijanski pokal med Torino in Venezijo se je končala z zmago Torina, ki je Veneziane odpravil z rezultatom 4:0. Torino je tako letošnji pokalni zmagovalce. Pri nedeljski igri je pokazal za razred boljše igranje. Venezia pa ima od teh tekem edino korist v tem, da je sijajno pripravljena za tekmo z Barijem.

Prihodno nedeljo bo od italijanskih nogometnih tekem najvažnejša tista med Barijem in Venezijo, kjer bo šlo oboema za obstanek v prvem razredu. V nedeljo se bo odločilo, kdo od njih bo romal v B razred skupaj z Ligurijo. Več izgledov dajemo Veneziji, ki je imela v tekmah za italijanski pokal sijajen trening. Seveda nas pa tudi Bari ne bi presenetil preveč, če bi zmagal.

Tekme v italijanskem nogometnem B razredu gredo h koncu. Borba za prvi dve mesti, ta dva kluba bosta namreč spet prišla v prvi razred, se vodi predvsem med tremi klubi: Modeno, Napoliem in Brescijo. Se najbolj na varnem je Modena, eden, Napoli ali Brescia, pa bo moral odstopiti. Borba pa bo še vroča.

K lestvici domačih strelcev golov se je po nedeljski tekmi med Hermesom in Tobačno tovarno pridružil z dvema goloma še Bačnik od Hermesa. V tabelici vodi še vedno Ačko od Ljubljane s petimi goli.

Nogometni spored za prihodno nedeljo: V prvem razredu bo napeta borba med Ljubljano in Marsom. Prva tekma med njima se je končala z golom razlike v prid Ljubljane. Rezultat je bil tedaj 4:3. Kako bo v nedeljo?

V drugem razredu se bo Vič pomeril s Korotanom. Teško je reči, kdo bo zmagal, več prednosti pa dajemo bolj rutiniranim Korotanem.

Tudi prvenstvene tekme rezerv in mladine se bodo v nedeljo nadaljevale. Pri rezervah bodo nastopili tile pari: Ljubljana: Mars, Mladika: Korotan, Hermes: Vič in Tobačna tovarna: Zabjak. Mladinske tekme: Ljubljana: Tobačna tovarna, Hermes: Vič in Mars: Zabjak. Tekem bo torej dovolj!

EIAR - Radio Ljubljana

Torek, 1. junija: 7.50 Pesmi in napevi — 8 Napoved časa — Poročila v italijanski — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenski — 12.45 Napolitanske pesmi — 13 Napoved časa — Poročila v italijanski — 13.10 Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenski — 13.12 Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijance — Simfonična glasba — 14 Poročila v italijanski — 14.10 Simfonična glasba — 15 Poročila v slovenski — 17 Napoved časa — Poročila v italijanski — 17.10 Pet minut gospoda X — 17.15 Simfonična glasba — 17.35 Orkester pesmi vodi dirigent Angelini — 19 »Govorimo italijansko« — poučje prof. dr. Stanko Leben — 19.30 Poročila v slovenski — 19.45 Politični komentar v slovenski — 20 Napoved časa — Poročila v italijanski — 20.20 Pripombe k dogodkom — 20.40 Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijance — Opera glasba — 21.15 Debussy: Zgubljeni sin — 21.55 Predavanje v slovenski — 22.05 Sedem Malipierovih pesmi — 22.45 Poročila v italijanski.

Ljubljana

Koledar

Torek, 1. rožnika: Križev teden; Fortunat, spoznavalec; Kaprazij, opat.
Sreda, 2. rožnika: Križev teden; Marcellin, mučenec; Evgen I., papež.

Obvestila

Eden največjih koncertov cerkvenega značaja, kar smo jih imeli v Ljubljani v zadnjih letih, bo prav gotovo jutri, v sredo, dne 2. junija, ob 7 zvečer v ljubljanski stolnici. Ob spremljevanju orgel — monsignor Stanko Premrl — bodeta izvajala solista Franja Golobova in Julij Betetto ter pevski zbor Glasbene Matice mogočno Tomčev kantato »Križev pot« pod vodstvom ravnatelja Mirka Poliča. Delo je imelo na prvi izvedbi velik uspeh in prav gotovo bo ustrezno marsikateremu ljubitelju resne glasbe, da sliši to delo tudi vdru-glič. Druga izvedba pa naj pritegne še vse one, ki niso imeli prilike slišati krstne izvedbe, da se nala-gajajo ob Tomčevi umetnini. Opozarjamo naa točen začetek ob 7 zvečer. Predprodaja vstopnic v Knjigarni Glasbene Matice.

Današnji številki našega lista so priložene položnice. Najlepše prosimo cenjene naročnike, da se jih blagovolijo čimprej poslužiti. — Uprava.

Opozarjamo ljubljansko občinstvo, da je raz-stava Z. Kalin-Kregar-Mušič-Omersa-Putrih sedaj odprta samo še ta teden. Na praznik v četrtek bo imel vodstvo po razstavi predsednik DSLU prof. Saša Šantel. Razstava zašluži, da si jo vsak Ljub-ljančan ogleda in tako dobi vpogled v snovanje in delo naših sodobnih likovnih umetnikov.

Ne mestna zastavljavnica, temveč mestna am-bulanca bo v sredo, 2. junija, zaprta zaradi sna-ženja prostorov. S tem popravljamo svojo pomo-lo v sobotni številki ter podčrtavamo, da bo mestna zastavljavnica v sredo pred praznikom Vnebohoda redno poslovala, zaprta bo pa mestna ambulanca. Mestna ambulanca bo zaprta v sredo, dne 2. junija, zaradi snajenja prostorov.

V minulih dveh letih smo imeli po zaslugi naših pianistk Silve Hrašovčeve in Marte Bizja-kove ponovno priliko slišati koncerti na dveh kla-virjih. Ti koncerti imajo že nekaj stalen kader zvestih poslušalcev. V petek, dne 4. t. m., pa bo-šta koncertiral v veliki filharmonični dvorani dva umetnika iz Firence, ki tudi gojita to umetniško igro in stalno koncertirata po vsej srednji Evropi. To sta Rio in Gregoria Nardi. Vsi kritiki, kjer koli sta nastopila, so polni hvale njune umetniške igre, sijajne interpretacije in izredne tehnične iz-vežbanosti ter ubranosti. Zato opozarjamo vse prijatelje klavirske igre na njun koncert, ki bo v petek, dne 4. t. m., ob 7 zvečer. Predprodaja vstopnic v Knjigarni Glasbene Matice.

Škofijski pripravljalni odbor petih prvih sobot v Ljubljani

vljudno prosi, da bi mu prizadeti predložili račune
v zvezi z raznimi deli, kakor n.p.r. oltar itd., do petka, 4. junija.

Mlakarjeva »Izgubljena Martca« v frančiškanskem gledališču na praznik, 3. junija, ob 17. Igra, ki ma pet dejanj, je nekoliko predelana. Neka-teri prizori, zlasti v »Plesni šoli«, so popolnoma novi. Sodeluje 25 oseb, med njimi: profesor, ma-estro, dijakinje, pesalke itd. Igra se bo ponovila v nedeljo, 6. junija, ob 17. Predprodaja vstopnic za obe predstavi pri Štiligoju od ponedeljka dalje, na dan predstave pa pri dnevni blagajni od 9.30 do 12 in od 15 dalje.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Torek, 1. junija: Zaprto.
Sreda, 2. junija, ob 18.50: »V Ljubljano jo daj-mo«. Red Sreda.
Četrtek, 3. junija, ob 18: »Jorijeva hči«. Red Četrtek.
Petek, 4. junija, ob 15: »Kovarstvo in ljubezen«. Izven. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol.

Opera:

Torek, 1. junija, ob 18: »Vnebozvetje B. D. M.« Oratorij. Red A.
Sreda, 2. junija, ob 18: »Prodana nevesta«. — Red B.
Četrtek, 3. junija, ob 18: »Madame Butterfly«. Izven. Cene od 28 lir navzdol.
Petek, 4. junija: Zaprto.

Vance je dal svojim besedam lahnega pondarka. »Priznati moraš, Markham, da je spričo tegale poskusa, ki sem ga ti pokazal, kaj možno, da je zločin zagrešil nekdo v svoji odsotnosti. Vse to pa močno razbremenuje dr. Blissu, ki ste ga vprav zato obdolžili zločina, ker je bil on edini, ki je bil takrat, ko se je zločin odigral, v bližini... To dejstvo, če ga spravimo v zvezo z opijem, ki smo ga našli v njegovi skodelici, dokazuje, da je precej, če ne povsem nedolžen pri tem umoru.«
»To je že res...« je počasi pripomnil Markham, vidno zamisljen. »A vse to, kar trdiš, je v protislovju z neposrednimi dokazi, ki jih imamo v tistem skarabeju, stroškovniku in krvavih stopinjah.«
»Nobenega dvoma ni, da bi si bil doktor lahko pripravil močno obrambo. Vedi pa tudi tole: Če bi bil dr. Bliss nameraval ubiti Kyleja s Sakhmetinim kipom, bi bil gotovo zabil za seboj sledove zasede s pastjo, kakršna je tale, ki smo jo tu videli. Če je hotel le umoriti Kyleja, čemu potem na primer tisti kos svinčnika pod kipom?«
»Imaš čisto prav,« je priznal Markham. »Dober zagovornik bi ga kaj lahko izmazal.«
»Pa oglejmo si še malo tiste tvoje neposredne dokaze.« Vance je sedel ter si prekrizal noge. »Zaponko s skarabejem, ki smo jo našli poleg umorjenega Kyleja, bi bil kaj lahko vzletel kdo od tistih ljudi, ki so se bili udeležili snočnjega sestanka v dr. Blissovi delovni sobi, ter jo nalašč vrget k umorjenčevemu truplu. Ali če je doktorja omamili tisti opij v kavi, potem bi bil morilec kaj lahko danes jutraj vzletel zaponko z Blissove pisalnice mize. Vrat v Blissovo delovno sobo, kakor veste, niso imeli nikdar

navade zaklepati. In kaj je bilo laže, kakor vzeti tisti stroškovnik in ga potisniti že umorjenemu Kyleju v roko? Glede krvavih stopinj pa tole: Vsak od domačih bi bil lahko vzletel doktorjev čevljev v njegovi spalnici, namazal podplat s krvjo, naredil krvave stopinje in potem skril čevlje v koš za papir v času, ko je doktor zaradi zaužitega opija mirno spal. In potem tisto zaprto okno, ki gleda na dvorišče, okno, ki ni bilo samo zaprto, temveč tudi zagrnjeno. Ti mar to ne pove, da nekomu ni bilo ljubo, če bi ga kdo videl, kaj se v hiši dogaja?«
Počasi je vdihnil dim svoje smotke ter ga puhnil v zrak. »Nisem Demosten, Markham, a rečem ti, da če bi moral pred sodiščem izreči svojo sodbo o dr. Blissu, bi ga brez nadaljnega oprostila.«
Markham je začel hoditi po dvoranah sem in tja ter držal roke prekrizane na hrstu.
»Odkrijte tele pasti ter opija v kavi,« je slednjič dejal, »prikaže v čisto drugačni luči vso stvar, dovoljuje najrazno-vrstnejše domneve in je po njem lahko storil zločin tudi kdor koli drugi.« Nenaadno je umolknil in pogledal Heatha. »Kakšno pa je vaše mnenje, gospod narednik?«
Heath je bil očitno v veliki zadregi.
»Ne razumem ničesar več,« je priznal po kratkem molku. »Mislim sem, da imam v rokah neizpodbitne dokaze, zdaj pa je prišel Vance z vso tole svojo robo ter spet pognal vse v zrak.« Ošinil je Vanceja z jeznim pogledom. »Primojdanje, gospod Vance, vi bi morali biti odvetnik.«
Markham ni mogel storiti drugega, kakor da se je zasmeljal. Vance pa je žalostno zmajal z glavo ter nekam pretirano ponižno pogledal Heatha.
»Dragi gospod narednik, zakaj mi nasprotujete?« ga je nato vprašal. »Hočem samo rešiti gospoda Markhama in vas, da ne bi bila pred javnostjo tako žalostni postavi. In kakšno hvaležnost zamjen za to? Pravite mi, da bi moral biti odvetnik!«
»A priznati morate vendarle, da je še vedno precej dokazov, ki govorijo proti dr. Blissu,« je odvrnil Heath.

»To pač drži.« Vance se je spet zamislil. »Toda bojim se, da bi nas ti dokazi ne privedli do pravičnega sklepa.«
»Ti misliš, če te prav razumem,« je dejal Markham, »da so bili ti dokazi že vnaprej pripravljani in da je morilec premišljeno narosil za seboj sledove, da bi zvalil sum na dr. Blissu.«
»Se ti to mar zdi tako zelo čudno?« je vprašal Vance. »Ali mar ne skušajo številni zločinci zvaliti suma na druge? Ali ni mar zgodovina zločinstev vsa polna primerov, da so bili obsojeni čisto nedolžni ljudje, in sicer na podlagi dozdavnih dokazov? Ali mar ni mogoče, da je v teh primerih tiste dokaze potaknil resnični zločinec?«
Markham je kolebal.
»Spričo novih ugotovitev, ki so prišle na dan,« je dejal sled-njič, »pač ni mogoče vztrajati pri tem, da je treba dr. Blissu zapreti... Toda,« je pripomnil zamišljeno, »prav tako pa tudi nisem pozabil na stvari, ki govorijo proti njemu. Zato bom Blissu držal pod strogim nadzorstvom.«
Obrnil se je nato k Heathu in dejal:
»Gospod narednik, zdaj lahko ukažete svojim policistom, naj doktorja spuste na svobodo. Poskrbite pa, da bo podnevi in ponoči pod nadzorstvom.«
»Nič se ne bojte, za to bom že jaz poskrbel, gospod načelnik.« Heath je odšel proti stopnicam.
»Še nekaj,« je zaklical za njim Markham. »Povejte dr. Blissu, da ne sme nikamor oditi, dokler ne govorim z njim.« Heath je odšel, da izpolni ukaz, ki ga je bil dobil.

X. POGlavJE

Rumeni svinčnik

Petek, 13. julija, ob 14.30.

Markham si je počasi prižgal novo cigaro ter sedel Vanceju nasproti.
»Zdaj je položaj res precej zamotan,« je dejal in pri tem vzdihnil.

Najganljivejši prizor s sobotnih slovesnosti na Rakovniku: Morje robov valovi Mariji v vdani pozdrav in gorečo prošnjo.

Hitrost letal in njena skrajna meja

S takšnimi letali, kakor jih imamo danes, na noben način ni mogoče leteti hitreje ko 600 do 800 km na uro

Zelo razširjeno, čeprav povsem zmotno, je mnenje, da hitrost letal lahko raste v neskončnost. Res je namreč vprav nasprotno — seveda pri sedanji zunanji obliki letal — in tudi ni težko dokazati, da se vsa iznajdljivost sodobne tehnike građenj mora nujno ustaviti pred nepremostljivimi ovrkami, ki jih človeku postavlja narava sama.

Res je, da bi odpor zraka, če bi letalo letelo s hitrostjo nad 1000 km na uro, silno narasel, in pojavili bi se še novi aerodinamični učinki, spričo katerih se človek ne bi mogel z letalom po mili volji dvigati in spuščati. Nespametno bi bilo misliti, da bi človek s takšnimi letali, s kakršnimi ne bi več zdržali pritiska in ne bi mogli dati letalu hitrosti zvoka. Zato so tudi že pomislili na to, kaj če bi namesto enega propelerja dali letalu dva, ki bi se sukala okrog iste osi, a v nasprotno smer. Pa tudi če bi bilo letalo res zgrajeno tako, da bi lahko doseglo hitrost zvoka, nastane vendarle vprašanje, kaj bi bilo v tem primeru s člo-

vekom, ki bi takšno letalo krmaril. Treba je torej nujno računati tudi s človekom! Znano je, da so letalci in sploh ljudje, ki se vozijo z letali, posebno občutljivi za sredobežne sile, ki delujejo na njihov organizem, tako da lahko govorimo tudi o skrajni hitrostni meji.

Spričo velike hitrosti letala kri nič več ne priteka pravilno v možgane in tudi krvni pritisk na srce se zmanjša ter povzroča v človeku težke motnje, celo takšne, da se človek onesvesti.

Iz vseh teh ugotovitev sledi, da z letali, kakršna imamo danes, na noben način ni mogoče leteti hitreje ko 600 do 800 km na uro, ne da bi postavljali v nevarnost letalo samo in njegovo posadko. Potemtakem je čisto izključeno — pravi neko poročilo iz Gdanska — da bi bilo že v bližnji bodočnosti mogoče doseči z letalom hitrost 1000 kilometrov na uro, ali celo še več. Hitrost letal bo brez dvoma ostala še dolgo časa pod tisto, s katero se razširja zvok.

Življenje in delo Nedičeve Srbije

Vodilna misel politike sedanje srbske vlade: »Vse mora postati spet zdravo, pošteno in častno ko pred letom 1912«

»Vse mora postati spet zdravo, pošteno in častno kakor pred letom 1912« — te besede srbskega ministrskega predsednika, generala Nediča, se lahko smatrajo kot vodilna misel politike sedanje belgrajske vlade, pravi belgrajski opazovalec v svojem poročilu, ki ga v eni svojih zadnjih števil prinašajo »Le Ullime Notizie«.

Resno svarilo

Stroga Nedičeva obsodba šole, ki je bila vzgojila rod brez časti in discipline — nadaljuje omenjeni belgrajski opazovalec — obnove kazni batinanja, obglavljanja komunističnih upornikov in številna druga znamenja kažejo, da se Srbija obrača spet k sistemu patriarhalnemu in verskemu konservativizmu, čigar zastopniki so zlasti stari častniki in pravoslavna Cerkev, čeprav je v njej tudi nekaj takšnih ljudi, katerih načela in politične smeri gredo tja do levičarskega mednarodnega socializma. Nedičeve besede niso toliko kak politični program kakor vrnitev k neki obliki življenja. To zato, ker razprta med strankami in tajno rovarjenje, ki ima namen zanetiti v sosednjih deželah krvave spopade s pomočjo tolp, ki bi ropale, ne bi mogle predstavljati priporočljivega vzorca za Novo Srbijo.

Opore sedanje vlade

Tudi druga opora vlade — Ljotičev »Zbor«, izhaja iz istih konservativnih načel, čeprav skuša sestaviti načrt za obnovo dežel. Organizacija »Zemlja in selo«, ki je zajela vse vasi,

Delovna skupnost, ki bi jo lahko primerjali s podobnimi delavskimi organizacijami v avtoritativnih državah, ter »Delovna služba« delujejo po teh smernicah in so se jim pridružili tudi vodilni ljudje pri gibanju »Signal«, majhni skupini, ki se je odrekla svojemu značaju, da bi brezpogojno in dejavno sodelovala z vlado.

Na strani vlade so slednjič tudi pripadniki skupine bivšega ministrskega predsednika Stojadinoviča, ki je sedaj v angleški internaciji, čeprav so bili pri spremembi vlade novembra lanske leto potisnjeni bolj na stran, če jih primerjamo s pripadniki Ljotičevega »Zbora«.

S to koncentracijo srbskih sil okrog vlade se je prej prepiralo nič manj ko osemnajst strank.

politični položaj znatno poenostavil

Da se sedanji voditelji pri svojem delu niso omejili samo na ukrepe upravnega značaja, dokazuje na stotine kmetijskih tečajev, ki jih prirejajo v Belgradu pod pokroviteljstvom generala Nediča in ki se vsi končujejo potem z obiskom pri predsedniku vlade, poleg tega pa to dokazuje tudi na tisoče shodov po deželi, na katerih oni, ki so se bili udeleževali tečajev v srbski prestolnici, govore sami ali pa v družbi vplivnih zastopnikov o novih političnih smernicah.

Toda besedi »učiti se« in »pozabiti« tudi tu nimajo za vse enakega pomena. To se nanaša zlasti na notranjepolitična vprašanja.

V boju proti komunizmu

ki ga je razširila Moskva, podpiral pa London, — pravi dalje italijanski opazovalec političnega življenja v Belgradu — komunizmu, čigar revolucionarni poskus leta 1941 in v začetku 1942 so preprečile nemške čete s podporo Nedičevih čet (orožništva, četnikov in prostovoljcev iz »Zbora«) ter bolgarskih oddelkov, je vlada brez dvoma dosegla znatne uspehe, ki jih je v psihološkem oziru olajševalo dejstvo, da so se skupine banditov vrgle na nezasišane okrutnosti, ki so jih uganjale ne samo nad političnimi nasprotniki, temveč tudi nad miroljubnimi delavci, ki se jim niso hoteli pridružiti. Če so torej poskusi teh tolp, da bi motile red, tu brez pomena, igrata brez dvoma njihovo zatrtje in propagandno delo svojo vlogo.

Dve vrsti narodnjakov

Če boj proti komunizmu temelji na povsem jasni in določni etični podlagi tudi pri svojem poskusu, da bi se skril pod krinko narodnjaštva, je znatno težavnejše zavzeti stališče do skupine Draže Mihajloviča, čeprav bi bila lahko očitna razlika med stališčem, ki je naklonjeno novi Evropi ter stališčem Angležev in Amerikancev.

Srbsko časopisje je ob priliki vidovdanskega praznika, ko se je spominjalo bitke na Kosovu, v kateri se je car Lazar rajši odločil za »nebeško kraljestvo, kakor pa za kraljevanje na zemlji«, prišlo do zaključka, da mora srbski narod v tem duhu pristopiti k novi Evropi in z njo sodelovati. A tudi general Mihajlovič se sklicuje na duha carja Lazarja in na misel na »nebeško kraljestvo«, da bi v svojih letskih spodbudil ljudstvo na boj proti novi Evropi. Obe skupini se torej predstavljata kot nacionalistični. Prvi gre za razmah, ki bi šel daleč preko meja resnične narodne sile. Zastavila si je nalogo, zagospodovati nad Balkanom, pa naj si to gospostvo pridobi s kakršnim koli zakonitim ali nezakonitim sredstvom. V sebi skriva kljub vsem navideznim nasprotjem nevarnost, da se združi celo s komunizmom, če bi ji le lahko služil kot sredstvo za doseganje njenih ciljev. Zadostuje, če omenimo le sklenitev zveze med »Crno roko« in anarhističnimi socialisti.

Druga skupina pa hoče srbsko državo kmetov na narodni podlagi, ne da bi točno opredelila to svoje načelo. Temeljna razlika med obema skupinama se lahko vidi, čeprav ne preveč jasno, v nesoglasju med imperialistično in jugoslovansko zamisljivo »Crne roke« ter konservativnimi srbsko-monarhističnimi zamisljivimi »Bele roke«. Ti dve tajni predvojni organizaciji spričo osebnih vezi še vedno pritiskata na politično življenje v Srbiji.

Med vsesrbskim jugoslovanstvom, ki mu je po pravici treba pripisati polom leta 1941, in stvarjalnimi silami nove Srbije pa navzlic vsemu temu obstoje

nekaterne skupne točke

glede vprašanja, koga je treba smatrati za Srba, torej glede vprašanja zahodnih, severozah-

hodnih in južnih srbskih meja, vprašanja, ki neposredno zanima sosednje narode, brez ozira na to, če so si eni zastavili cilj, uresničiti svoje načrte v bližnji, drugi pa v daljni bodočnosti. Za bodočnost Srbije bo odločilna važnost, če se na temelju teh skupnih točk obeh ideologij postavi za program nacionalizem male Srbije, prenovljene, brez nesoglasij in na čisto srbskem ozemlju, Srbije, ki bi sodelovala s sosedi lojalno kot članica nove Evrope.

Niti komunisti, ki nimajo, kakor se je videlo, nobene zaslombe med ljudstvom, niti Mihajlovičevci ne morejo predstavljati kakšne nevarnosti za sedanje voditelje Srbije. »Armada svobode« generala Mihajloviča, vojnega ministra izseljenske klike v Londonu, ki razširja zemljevid države, ki bi bila ustanovljena na račun sosednjih ozemelj, hrvatskega, italijanskega, nemškega, bolgarskega, albanskega, romunskega in madžarskega — takšna država je mogoča le na papirju ali pa v člankih »neutrarnih« časopisov. Ta mož razpolaga s tolpami, ki že več mesecev ne dajo več govoriti o sebi in so omejene le še na Bosno. In tako je Hrvatska poklicana, da se bori proti notranjemu sovražniku srbske vlade.

Ne samo propaganda, tudi delo

Vlada generala Nediča ni samo zasnovala širokopoteznega propagandnega dela proti Mihajloviču, temveč tudi proti izseljenski vladi v Londonu, kar lahko smatra, če upoštevamo nekatere monarhistične struje, ki podpirajo vlado, zares revolucionarno dejanje. Ni mogoče zanikati, da je to propagando ugodno sprejel velik del srbske javnosti. Izdala je tudi ukrepe, na podlagi katerih bo mogoče vedno bolj pojasniti sedanji položaj. Demobilizirala je na primer četnike, ki so se borili proti komunistom in so nadomeščali redno državno policijo. Dalje so dali stroga navodila upravnim uradnikom ter slednjič počistili s preosnovo vlade lanskega novembra tudi osebje. Ni nobenega dvoma, da srbski voditelji ne morejo drugače ko upoštevati, da je bilo to potrebno za razjasnitev osrednjega vprašanja srbskega nacionalizma brez ozira na to, da bi bilo težko zaupati v državo, ki je v prejšnjih časih zaradi težnje po brezmejnem razmahu, ki ga je skušala doseči, ne da bi količjak izbirala sredstva, bila večno ognjišče nemirov.

Pajki v višini 5000 metrov!

Žuželke ne žive morda samo tik ob zemeljski površini ali morda še kakšnih sto metrov nad njo, kakor ljudje najbrž na splošno mislijo, pač pa zaidejo v še neprimerno večje višave. To so neizpodbitno dokazali letalci. Celo v višini 5000 metrov je eden od njih ujel pajka!

Na splošno lahko rečemo, da so žuželke tem bolj redke, čim višje gremo, pa naj bodo to živalice, ki so se same z lastnimi močmi povzpele tako visoko, ali pa takšne, ki so jih morda zračni tokovi zanesli tja. Običajna višina, do katere se povzpno žuželke, je res okrog 100 metrov, a tudi še v višini 1.800 m so letalci zasledili zelo številne večje žuželke.

Kolumb odkriva Ameriko

Nedelja, 9. septembra. — Naredil je pot 15 morskimi milji in sklenil zapisovati manj, kakor pa je v resnici prevozil, da bi tedaj, ako bi postajalo potovanje predolgo, njegovi ljudje ne zapadli v strah in izgubili pogum. Ponoči je prevozil 30 milj. Mornarji so slabo krmarili in zašli preveč proti severozahodu, pa tudi preveč v stran, da jih je moral Kolumb večkrat popravljati.

Ponedeljek, 10. septembra. — Prevozili so 60 morskimi milji ponoči in podnevi in po dve in pol milj na uro, toda štel ni več kakor 48 milj, da bi njegove mornarje ne vznemoljila predolga vožnja.

Torek, 11. septembra. — Ta dan so nadaljevali svojo vožnjo proti zahodu in prevozili nekaj več kakor 20 milj. Zagledali so odlomljen jambor neke 120 tonske ladje, pa se jim ga ni posrečilo ujeti, čeprav so se trudili. Ponoči so prepluli 20 milj, toda Kolumb jih iz znanega razloga ni štel več kakor 16.

Sreda, 12. septembra. — V 24 urah so prevozili 33 milj, zapisal jih je pa manj iz znanega nagiba.

Četrtek, 13. septembra. — Ponoči in podnevi so nadaljevali vožnjo proti zahodu in prevozili 33 milj. Kolumb jih je zapisal 3 ali 4 manj. Morski tokovi so bili nasprotni. Ta dan so se ob mraku igle magnetne busole obrnile proti severozahodu, zjutraj pa proti severovzhodu.

Petek, 14. septembra. — Vozili v svoji smeri in naredili pot 20 milj. Kolumb je zapisal eno manj. Mornarji z ladje Niña so dejali, da so videli čaplo in ptiča slamorepca. Ti ptiči se od kopnega ne oddalje več kakor za 25 milj.

Sobota, 15. septembra. — V zahodno smer so ponoči in podnevi prepluli 27 milj. Ko je padla noč, so videli, kako se

je na nebu mogočno utrlil plamen in padel štiri ali pet milj stran od ladje v morje.

Nedelja, 16. septembra. — Še vedno so se držali zahodne smeri in prevozili 39 milj, toda Kolumb jih ni zapisal nič več kakor 36. Nebo se je pooblačilo in padlo je nekaj dežnih kapljic.

Tukaj pravi Kolumb, da so ta dan in pozneje tudi prešli v območje zmernega podnebnja. Bil je pravi užitek naslajati se nad lepoto juter. Kolumb je zapisal: »Bilo je takšno podnebnje kakor aprila v Andaluziji.«

Od tukaj so začeli zasledovati množico močno zelenih rastlin, za katere je kazalo, kakor da so le malo oddaljene od zemlje, kajti vsi so si bili soglasni v tem, da morajo v bližini najti kam otok, nikakor pa ne celino, kajti Kolumb je dejal: »Mnenja sem, da je kopno še daleč pred nami.«

Ponedeljek, 17. septembra. — Kolumb je nadaljeval potovanje proti zahodu in preplul 50 milj in nekaj več. Zapisal jih je 47. Morski tok je pospeševal vožnjo. Videli so neštivilne rastline v vedno večjih množinah. Bila je neke vrste skalna kleč in je prihajala od zahoda. Zavoljo tega so mislili, da se nahajajo že blizu kopnega.

Piloti so premerili nebesno stran in ugotovili, da so se magnetne igle vnovič odklonile od svoje smeri. In mornarjev se je polotila bojazen in žalost, niso pa povedali, zakaj. Kolumb je posegel vmes in ukazal pilotom, naj merjenje ponovijo takoj naslednje jutro. Ugotovili so, da so bile igle dobre. Toda to je bilo zato, ker se ni premikala magnetna igla, pač pa zvezda severnica.

To ponedeljsko jutro so zagledali vedno večje količine zelenih rastlin, za katere se je zdelo, da prihajajo iz reke. Med njimi so našli živega raka. Kolumb ga je pregledal in prišel do sklepa, da je znanilec bližine kopnega, kajti rake je težko dobiti dalje kakor pa 50 milj od obrežja. Zasledili so tudi, da je bila morska voda manj slana kakor pa takrat, ko so odpluli iz Kanarskih otokov, in da je bil zrak vedno milejši. In zaradi

tega so bili vsi boljše volje in mornarji so med seboj tekmovali, kdo bo hitrejši in komu se bo prvemu posrečilo stopiti na kopno. Videli so mnoge tunine, toda mornarji z Niše niso ubili nobenega.

Tukaj je Kolumb zapisal, da so bili to znaki za suho zemljo na zahodu, »kjer upam, da mi bo Vsemogočni Bog, v čigar rokah so vse zmage, naklonil, da bom odkril zemljo.« Razen tega pravi, da je zjutraj zagledal nekega belega ptiča, ki ga nazivljejo »slamorepec«, ki pa nikdar ne spi na morju.

Goljuvivi znaki in mrmanje.

Torek, 18. septembra. — Prepluli so podnevi in ponoči dobrih 55 morskimi milji, toda Kolumb jih je zapisal le 48. Vse te dni je bilo morje zelo naklonjeno in mirno kakor reka, ki teče skozi Sevillo.

To jutro je Martin Alonso s »Pinto«, ki je naglo jadrala, svignil naprej in s svoje ladje povedal Kolumbu, da je videl velike jato ptičev, ki so leteli proti zahodu in da upa, da bo prispel do kopnega že pred nočjo. Zavoljo tega da tako drvi naprej. Od severa sem se je prikazala močna mračina, ki je znak za bližino zemlje.

Sreda, 19. septembra. — Ker je prevladovalo brezvetrje, so prevozili le 25 milj, Kolumb pa jih je zapisal 22. Ob desetih tega dne je priletel do ladje »Santa Maria« pelikan, zvečer pa je priletel drugi. Ti ptiči se po navadi od kopnega ne oddaljijo za več kakor 20 milj. Doživeli so tudi nekaj malih nalivov, pa brez vetrov, kar je pomenilo nesporno napoved bližine zemlje.

Kolumb ni hotel počivati in tratiti časa s tem, da bi ugotavljal, ali je res v bližini kopnega, čeprav je smatral za gotovo, da se severno in južno od tod nedvomno nahajajo otoki, kakor so v resnici tudi bili, kajti njegov sklep se je glasil, da je treba nadaljevati pot prav do Indije. »Vreme nam je naklonjeno in zato bomo, če bo božja volja taka, vse tisto videli na povratku.« To so bile njegove besede.